

Maturitní okruh č. 11

MANAGEMENT

Základní pojmy

Pojem management vznikl z anglického slova „**to manage**“, které lze přeložit jako např.: vést, řídit, spravovat atd. Nejvíce mu však odpovídá český ekvivalent **řízení**.

Definice managementu:

Proces plánování, organizování, rozhodování, komunikace, motivace, kontroly a použití všech zdrojů podniků k dosažení stanovených cílů.

Management můžeme rozdělit do dvou oblastí:

1. základy managementu – kam patří základní manažerské funkce:

- plánování;
- organizování;
- vedení;
- rozhodování;
- kontrola.

2. specifické manažerské postupy (techniky), např.:

- management změny;
- strategický management;
- projektové řízení;
- management kvality;
- management procesů;
- mezinárodní management atd.

Dnes je management chápán spíše jako umění (řídit, komunikovat, jednat s lidmi atd.), které souvisí s individuálními schopnostmi manažera, než pouze jako exaktní věda.

ORGANIZOVÁNÍ A PLÁNOVÁNÍ

Organizování

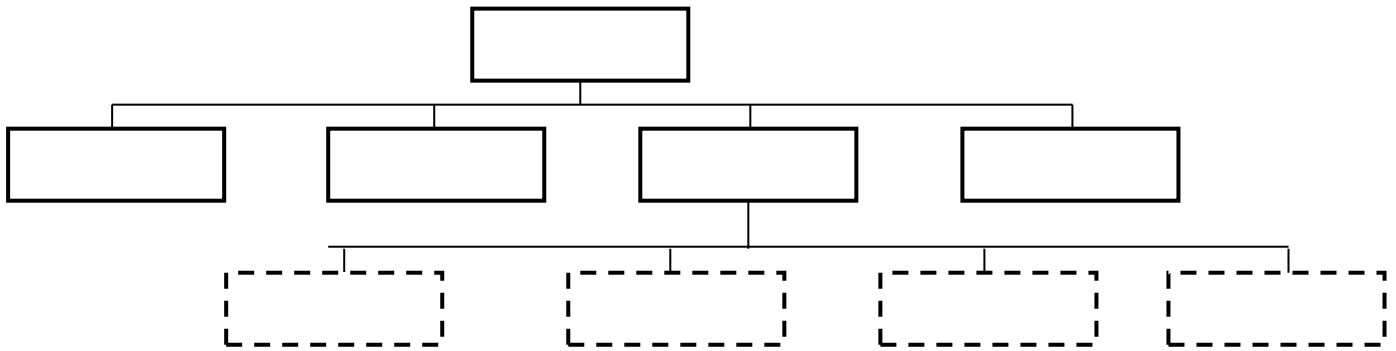
Uspořádání lidí, činností a prostředků potřebných při plnění plánovaných cílů. Při organizování využíváme dělbu práce.

Organizační struktury

- způsob uspořádání funkcí v podniku;
- jsou vyjádřeny pomocí **organizačních schémat**.

Obecně existuje:

a) plochá organizační struktura

- organizace s širokým rozpětím managementu;
- jeden nadřízený má více podřízených;
- v podniku je menší počet řídicích stupňů;
- je zde centralizace řízení;
- používá se ve větších podnicích;

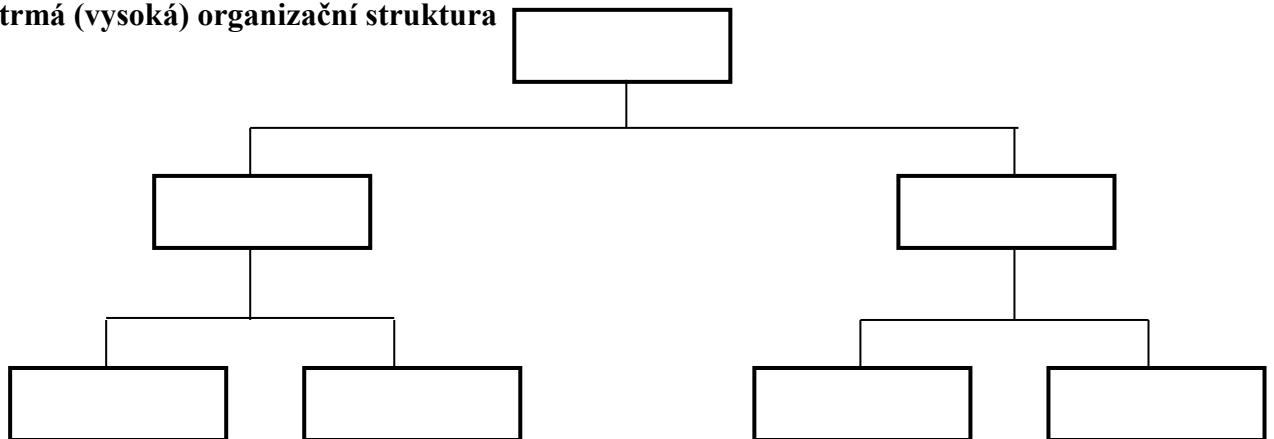
výhody:

- vedoucí jsou nuceni delegovat (přenášet) své pravomoci;
- musí být k dispozici jasná taktika;
- podřízení musí být pečlivě vybráni.

nevýhody:

- přetížení vedoucí mají tendenci odkládat svá rozhodnutí;
- nebezpečí, že vedoucí ztratí přehled;
- vyžaduje mimořádně kvalitní manažery.

b) strmá (vysoká) organizační struktura

- organizace s úzkým rozpětím managementu;
- jeden nadřízený má méně podřízených;
- je zde větší počet řídicích stupňů;
- je zde decentralizace řízení;
- používá se v menších podnicích.

výhody:

- těsné vedení (větší přehled);
- lepší kontrola;
- rychlejší komunikace mezi nadřízeným a podřízenými.

nevýhody:

- vedoucí mají tendenci více zasahovat do práce podřízených;
- velký počet organizačních úrovní;
- vyšší náklady díky většímu počtu úrovní.

Organizační jednotka

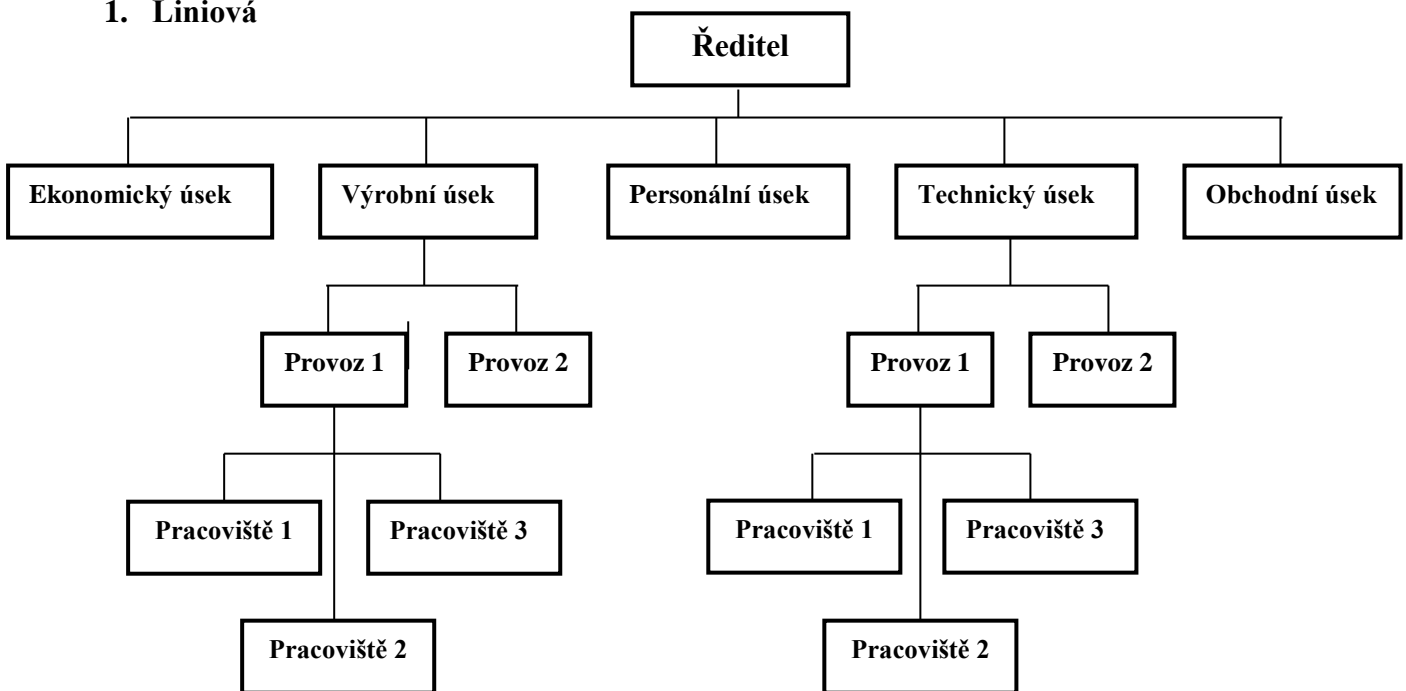
- je základním prvkem organizační struktury podniku;
- každá organizační jednotka má svého vedoucího, který má na starosti činnosti příslušných pracovníků;
- ve větších podnicích se mohou organizační jednotky seskupovat a tím vytváří organizační útvary vyššího stupně.

forma organizační struktury závisí na dělbě práce:

- ve směru horizontálním* – vedení tvoří kromě vedoucího i odborný aparát (pracovníci, kteří mu v řízení pomáhají tím, že mu radí);
- ve směru vertikálním* – vytváří se stupně řízení (jejich počet závisí na velikosti podniku).

Organizační struktura

1. Liniová

- používá se v malých a středně velkých podnicích;
- každý podřízený má jednoho nadřízeného.

výhoda:

- jednoznačná podřízenost;

nevýhody:

- nesnadná při větším počtu řídicích stupňů;
- horší komunikace, kontrola;
- nemožnost přiřadit konkrétní zodpovědnost;
- pomalá reakce na podněty zákazníků.

2. Liniově – štábní

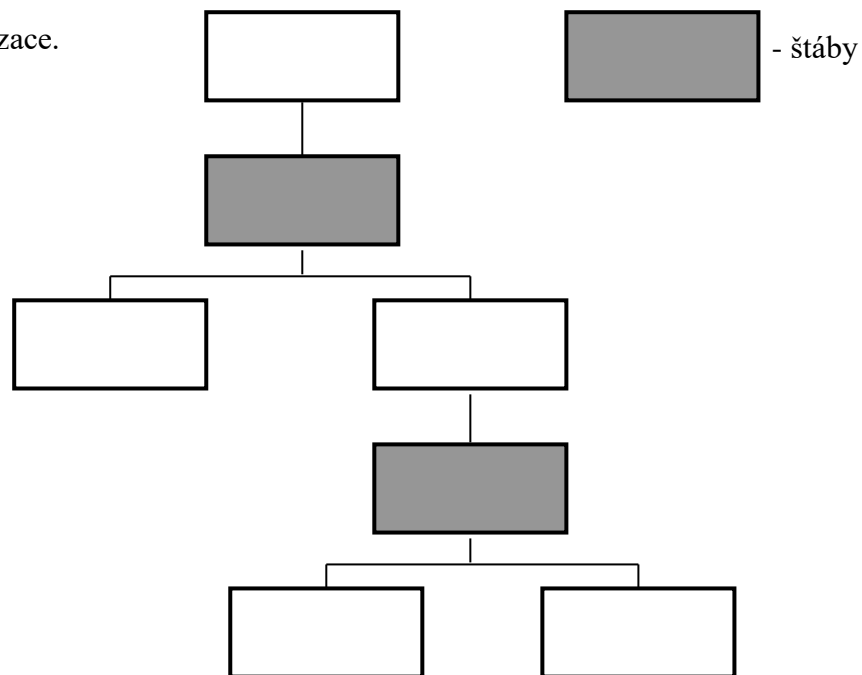
- využívá se v moderních podnicích, kde je řízení složité a vyžaduje mnoho odborných znalostí;
- vedoucí mají k dispozici „štáb“ (odborné útvary);
- štáby poskytují rady a informace, ale nemají přímou příkazovací pravomoc.

výhoda:

- štáby přispívají k prosperitě a ke zkvalitnění práce;

nevýhoda:

- složitá organizace.

3. Divizní

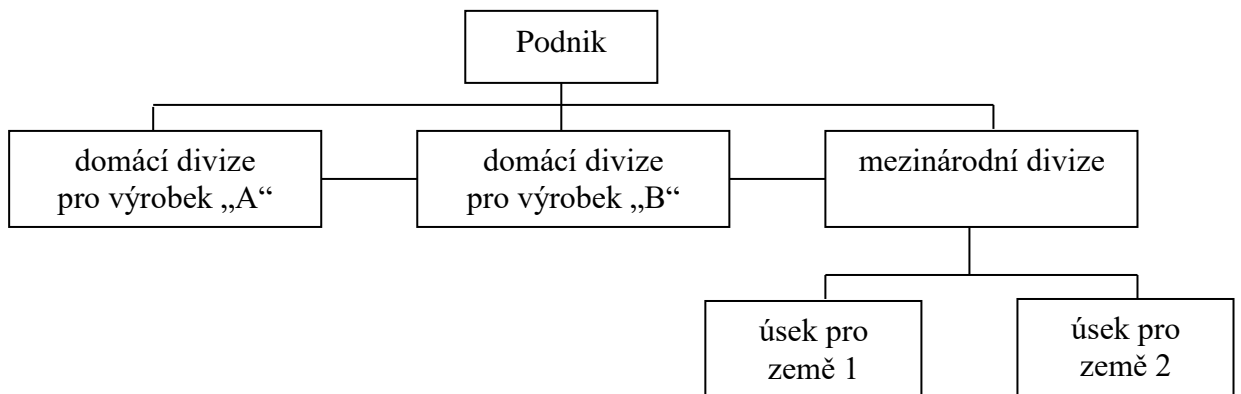
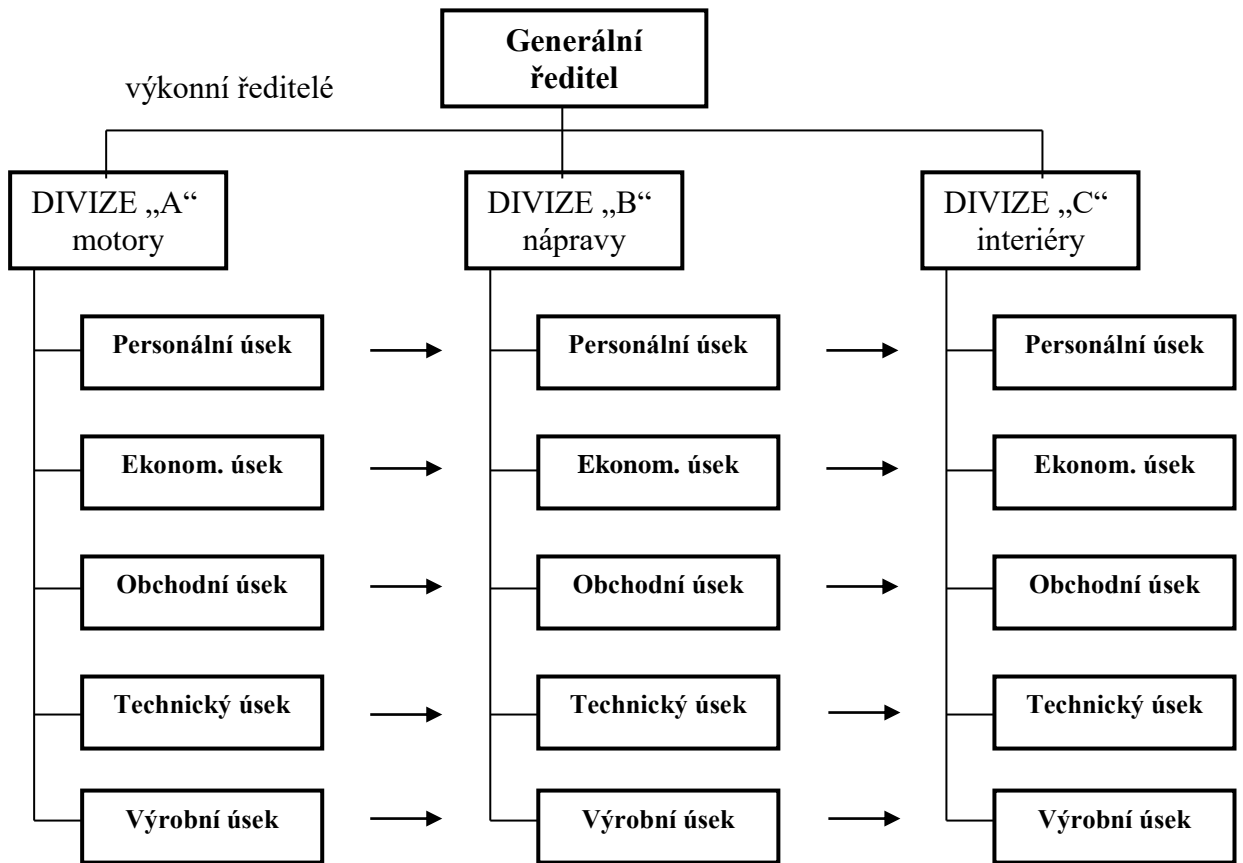
- používá se ve velkých podnicích (je typická pro a.s.);
- divize jsou relativně samostatné celky schopné podnikatelského jednání;
- na úrovni vrcholového managementu se řeší např. strategie, rozhodování o dlouhodobých investicích, reklama atd.

výhody:

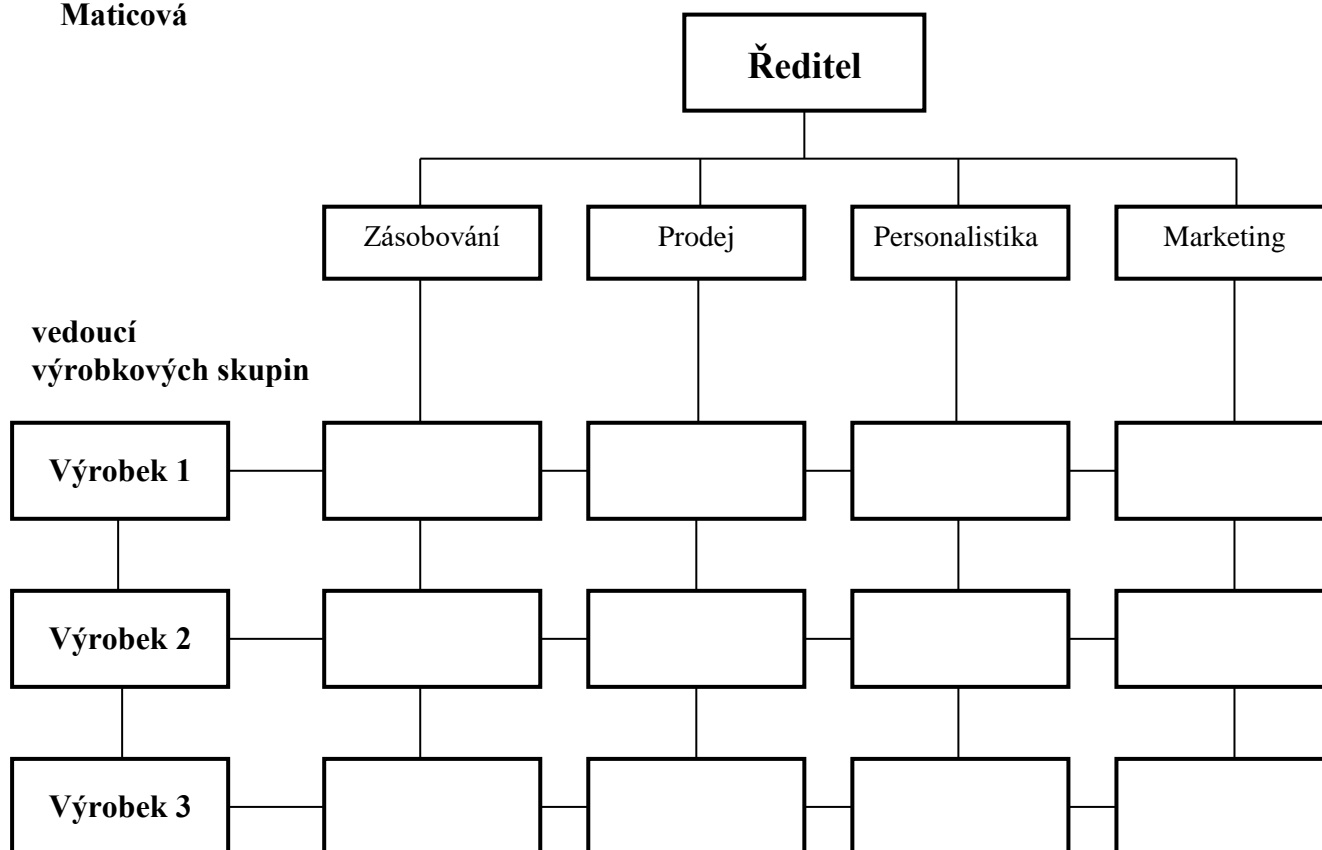
- pružnější reakce na podněty zákazníků;
- jasné vymezení zodpovědnosti za řešené úkoly;

nevýhody:

- možná ztráta kontroly z pozice vrcholového managementu;
- složitější organizace;
- vzniká „duplicita“ ve funkcích (tzn. že všechny divize si např. vytvářejí své vlastní oddělení marketingu).

Maticová

- používá se ve velkých podnicích;
- vedoucí výrobních skupin odpovídají pouze za výrobu konkrétního výrobku;
- výkonné vedení řeší tzv. průřezové otázky (společné pro všechna oddělení), např. zásobování, prodej, finanční řízení, personalistiku atd.

výhoda:

- dobrá spolupráce a vysoká odbornost

nevýhoda:

- složitá organizace a přehlednost

Plánování

Je proces stanovení cílů podniku, vhodných cest a způsobů k jejich dosažení (z každého dobrého plánu musí být zřejmé, čeho chce podnik dosáhnout a jak toho chce dosáhnout).

Znaky plánování:

- ovlivňuje ostatní funkce managementu, které na plánování navazují;
- odstraňuje neurčitost v podnikání a ovlivňuje výsledky hospodaření;
- snižuje podnikatelské riziko;
- musí být pružné a reagovat na změny během období.

Druhy plánů:

1) podle délky plánovaného období (resp. podle času)

- a) dlouhodobé – nad 5 let;
- b) střednědobé – od 1 do 5 let.
- c) krátkodobé – do 1 roku (většinou se dělá na kratší období, plány měsíční, týdenní, denní).

2) podle úrovně rozhodovacího procesu (resp. podle konkrétnosti, podrobnosti)

- a) **strategické** → jsou dlouhodobé, předmětem jsou cíle podniku jako celku;
→ nejsou příliš konkrétní;
→ počítají s nejistotou, rizikem;
→ vytváří je „top“ management.
- b) **taktické** → stanovují jednotlivé cíle podniku pro určitá období, nebo úseky v podniku;
→ jsou konkrétnější, podrobnější;
→ navazují na cíle strategické.
- c) **operativní** → jsou krátkodobé a navazují na cíle taktické;
→ musí reagovat na změny podmínek v podniku i mimo něj;
→ jsou nejpodrobnější, nejkonkrétnější.

Podnik plánuje dosažení určitých cílů a k tomu využívá strategie:

- a) **ofenzivní (tzv. leader – „vůdce“)** – podnik chce být první na trhu, mívá monopolní, nebo alespoň dominantní postavení na trhu. Očekává velké zisky při použití nových technologií. Nevýhodou jsou značné nároky na zdroje, výzkum a vývoj nových výrobků.
- b) **mírně ofenzivní (follow me – následuj mě)** – podnik je druhý na trhu, následuje dominantního výrobce. Musí být schopen přizpůsobit se změnám. Používá více osvědčené technologie. Snaží se odhalit chyby konkurence a svůj výrobek odlišit (např. novou funkcí).
- c) **defenzivní (defensive – obrana)** – podnik se snaží udržet si stávající pozici na trhu (tedy tu, které již dosáhl). Snaží se snižovat náklady, zavádět nové postupy a zaměřuje se rovněž na marketing. Případně se snaží o zlepšení pozice na trhu.
- d) **zůstatková (me too – já také)** – cílem podniku je zlepšení pozice na trhu, dosáhnout co nejnižších nákladů. Výzkum a vývoj výrobků prakticky neexistuje, jde spíše o napodobování výrobků konkurence za nižší cenu (hlavní konkurenční výhoda).

ROZHODOVÁNÍ A KOMUNIKACE

Rozhodování

Soubor činností, které vedou k výběru optimální varianty z několika možných řešení a výsledkem je konkrétní **rozhodnutí**. Rozhodování je součástí činnosti každého manažera i pracovníka, Ovlivňuje úspěšnost v podnikání, protože špatné rozhodnutí může podnik dostat do problémů a způsobit mu velké ztráty.

Etapy rozhodovacího procesu:

1. analýza problému;
2. stanovení variant řešení;
3. výběr optimální varianty;
4. realizace vybrané varianty;
5. kontrola.

Rozlišujeme:

1. dlouhodobá rozhodnutí (strategická):

- jsou strategická, důležitá;
- mají dlouhodobý dopad na úspěšnost podniku;
- týkají se složitějších problémů;
- jsou podložena výsledky různých analýz;
- jsou závažná (např. rozhodování o investicích), a proto je třeba věnovat zvýšenou pozornost zejména:
  - ◆ shromažďování informací a jejich zpracování;
  - ◆ vypracování různých variant řešení;
  - ◆ výběru vhodné varianty;
  - ◆ provedení příkazů;
  - ◆ kontrole (tzn. zjištění, zda se plní příkazy a zda rozhodnutí bylo správné a splnilo očekávání).

2. krátkodobá rozhodnutí (operativní):

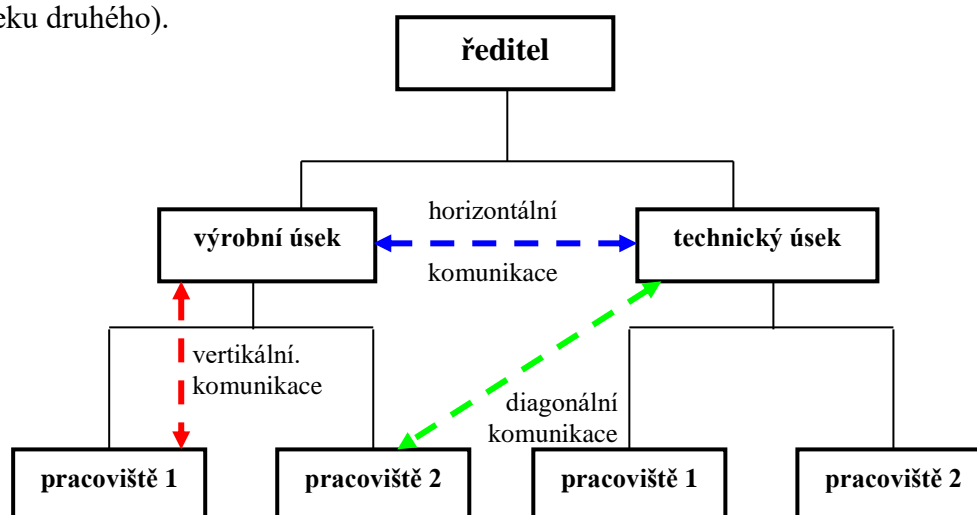
- jde o intuitivní rozhodování (tzn.: řídí se citem pro konkrétní situaci a zkušenostmi);
- představuje podstatnou část pracovního dne manažera.

Komunikace

Nutnou podmínkou úspěšnosti každého podniku je dobře fungující komunikace jednak uvnitř podniku samotného, ale i mezi podnikem a jeho okolím (tzn. s dodavateli, odběrateli, širokou veřejností atd.).

V podniku rozlišujeme tyto typy komunikace:

- 1. ve směru horizontálním** – tzn. na stejném stupni řízení (např. mezi dvěma vedoucími různých útvarů navzájem, dvěma pracovišti atd.);
- 2. ve směru vertikálním** – tzn. na různém stupni řízení – ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti (např. mezi vedoucím a jeho podřízeným). Musí být obousměrná (tzn.: vedoucí zadá úkol a podřízený jej zpětně informuje o tom, jak úkol provedl);
- 3. ve směru diagonálním** – tzn.: úhlopříčném (mezi vedoucím jednoho úseku a podřízeným z úseku druhého).

MOTIVACE A KONTROLA

Motivace

Je účelné působení na chování a jednání lidí s cílem dosáhnout stanovených cílů. Na pracovníky je nutné působit tak, aby plnili úkoly co nejlépe.

Motivace zahrnuje:

1. vytváření pracovních návyků;
2. podněcování pracovníků k dobrým pracovním výsledkům a k jejich zlepšování;
3. vytváření dobrých vzájemných vztahů mezi pracovníky.

Při motivaci se používají podněty:

- a) **hmotné** – mzda, mimořádná odměna, pokuta atd.;
- b) **morální** – pochvala, důtka, pokárání atd.

Motiv – je vnitřní podnět, který vede člověka k určitému jednání.

Stimul – je vnější podnět, pobídka ke zlepšení činnosti usměrňující motivaci pracovníků.

Pravidelné hodnocení zaměstnanců je důležitým prostředkem pro motivování jejich výkonů.

Kontrola

Je to proces, který umožňuje zjistit odchylky skutečného stavu od stavu žádoucího (tzn. od plánu) a podle toho navrhnout příslušná opatření.

Smyslem kontroly není pouze informovat řídící pracovníky o stavu sledovaného procesu => tzn. plnit **funkci zpětné vazby**, ale hlavním úkolem je **funkce preventivní** (tzn. snižovat riziko nedostatků).

Druhy kontrol (rozdělení):

1. podle rozsahu kontroly

- a) *souhrnná* - kontrola všech částí nebo operací řízeného procesu (např. finanční kontrola v celé firmě);
- b) *namátková* - jde o náhodný výběr kontrolovaných částí nebo operací;
- c) *výběrová* - podle předem daných pravidel vybereme určitý počet např. výrobků z celkového objemu a na základě toho uvažujeme, jaké jsou vlastnosti celého souboru) např. kontroluj každý 1.; 5.; 10.; 20.; 50.; 100. kus výrobku).

2. podle místa kontroly

- a) *přímá* – (zn. na místě), kontrola provedená osobně;
- b) *nepřímá* – (tzn. na dálku), vychází se z různých podkladů.

3. podle času

- a) *preventivní* - jejím cílem je předcházet nebo včas odhalit nebezpečí nedostatků (např. chybnému zadání úkolu, chybnému technologickému předpisu, chybné koncepci atd.). Kontroluje se např. dodržování hygieny práce, bezpečnost práce, kvalita projektu atd.;
- b) *průběžná* - provádí se v průběhu realizace úkolů. Je zde možnost včas odstranit vyskytující se chybu. Měla by být včasná a pružná. Patří do oblasti operativní kontroly;
- c) *následná* - zaměřuje se na minulost a zkoumá způsob dosažení výsledků. Slouží k poučení se z chyb (např. kontrola jakosti výrobků, roční uzávěrky auditorem, dodržení nákladů nebo termínů investic atd.).

4. podle způsobu měření

- a) *verbální (slovní)* – např. při hodnocení pracovníků;
- b) *naturální* – fyzická inventura (hmotná);
- c) *hodnotová* – např. jak je splácen úvěr atd.

Účinnost kontroly snižují negativní jevy:

- **jednostranně zaměřená kontrola** – tzn. pouze na určitou část kontrolovaného procesu – nepostihuje celou šíři problému (např. zaměříme se pouze na technické parametry výrobku a nezajímá nás technologická, ekonomická, popř. jiná část jeho výroby);
- **nadměrná kontrola** – tzn. kontrola prováděná příliš často, což má jednak negativní vliv na pracovníky (atmosféra nedůvěry na pracovišti) a jednak v nebezpečí toho, že zásadní závěry kontroly zůstanou skryty v množství dílčích připomínek;
- **absence kontroly** – tzn.: že kontrola se neprovádí vůbec, účel této činnosti je narušen, jestliže např. kontrolní orgán vydá potvrzení o kontrole a neprovede ji atd.).

Pokud zpětná vazba neexistuje, projevují se problémy v organizaci, a pokud neexistuje kontrola v managementu, dochází k nepořádku a ke ztrátám.

MANAŽEŘI A STYLY VEDENÍ

Manažeri

Manažer je profesionální řídicí pracovník vykonávající funkce managementu (v širším pojetí každý, kdo řídí nějaký kolektiv lidí).

Manažer by měl mít určité vlastnosti:

a) vrozené

- dobrá komunikace;
- potřeba řídit (chtít ovlivňovat lidi);
- potřeba moci (chtít rozhodnout o odměnách a trestech);
- umění vcítit se do potřeb jiných lidí (tzn. schopnost empatie);

b) získané

- odborná praxe;
- ekonomické znalosti;
- znalosti sociologie a psychologie;
- dobrá psychická a fyzická kondice.

Úrovně managementu:

Ve větších podnicích se rozlišují tři úrovně managementu:

1. nejvyšší management (TOP management)

- vrcholoví manažeri (ředitel, náměstek);
- malá skupina pracovníků, kteří jsou nejlépe placeni;
- zastávají podnikatelskou roli, ovlivňují výsledky podniku;
- nejvíce se zabývají plánováním a organizováním;
- koordinují a usměřňují všechny činnosti v podniku;

2. střední management (střední linie řízení)

- vedoucí různých útvarů s různými pravomocemi;
- větší skupina pracovníků, jejichž hlavním úkolem je získávat a poskytovat informace (jak nejvyššímu, tak operativnímu managementu);

3. nejnižší management (základní linie řízení, operativní)

- jsou to manažeri nejnižší úrovně (např. mistři, vedoucí dílen);
- je to nejpočetnější skupina manažerů;
- udělují příkazy pracovníkům, zadávají jim úkoly a kontrolují jejich plnění.

Styly vedení

Jedná se o určitý druh jednání vedoucího pracovníka se zaměstnanci. Výběr různých stimulů provádí vedoucí.

Rozlišujeme tři základní styly vedení:

1. autoritativní (autokratický) - preferuje (dává přednost) využívání pravomoci bez konzultace s ostatními. Odpovídá sám za všechna rozhodnutí. Je efektivní v tom případě, když jsou nutná rychlá rozhodnutí a pokud má moc (tedy odpovídající pravomoc) k prosazení svých rozhodnutí.

- **nadřízený** → odpovídá sám za všechna rozhodnutí;
→ očekává bezpodmínečně splnění svých rozhodnutí;
→ nadřízený má obvykle odstup ke svým podřízeným;

- **podřízený** → má omezenou pracovní motivaci;
→ má nedostatečné možnosti svého rozvoje;
→ má často negativní vztah k nadřízenému;

- **charakteristika tohoto stylu**
→ zaměstnanci jsou bráni jako podřízení;
→ rozhodnutí jsou prováděna formou příkazů;
→ kontrola je prováděna důsledně, je „perfektní“;
→ motivací je v tomto stylu strach, nejistota.

2. demokratický (kooperativní) - je zde možnost volného vyjadřování se k úkolům, přičemž konečné slovo má řídicí pracovník. Je užitečný, pokud jsou spolupracovníci odborníky, profesionály. Nevýhodou je nebezpečí ztráty kontroly nad podřízenými.

- **nadřízený** → akceptuje své spolupracovníky jako partnery;
→ nařizuje co možná nejméně;
→ deleguje (přenáší) co nejvíce pravomoci;
→ průběžně své spolupracovníky informuje;
→ vytváří pracovní atmosféru, kde je vzájemná důvěra;

- **podřízený** → akceptuje předložené cíle;
→ má vlastní odpovědnost;
→ je podporován ve svém vývoji;

- **charakteristika tohoto stylu**
→ zaměstnanci jsou bráni jako spolupracovníci;
→ vyslechne se názor pracovníků, přesvědčuje se (nenařizuje);
→ kontrola se provádí pouze občas (namátkově);
→ motivací pro pracovníky je odměna, možnost seberealizace, jistota;

3. liberální (pasivní) – manažer má zde v podstatě funkci „konzultanta“. Vytváří podmínky pro nápady pracovníků, umožňuje jejich tvůrčí práci, seberealizaci. Je zde vyžadován vysoký stupeň sebekázně podřízených, protože řízení kolektivu se může snadno změnit v anarchii a zmatek.

■ **nadřízený**

- nechá dělat pracovníky to, co pokládají za správné;
- vedoucí činnost podřízených ovlivňuje jen minimálně;
- informuje své pracovníky jen příležitostně;
- vyhýbá se nepopulárním opatřením (např. kritice, sankcím atd.);
- neprovádí žádné kontroly;

■ **podřízený**

- má úplnou volnost, může získat motivaci k práci;
- provádí vlastní kontrolu (autokontrolu = sebekontrolu).